

Efter en Oversigt over moderne Pottemageri i Europa og de fremmede Verdensdele, afsluttes Bogen med en Analyse af, hvilke Egenskaber der kendetegner Drejeskiveproduktet til Forskel fra det haandgjorte. Forfatteren maa desværre indrømme, at der ikke gives nogen Universalnøgle, der kan afsløre Keramikens tekniske Hemmeligheder. Navnlig er Sporene af Forarbejdningsmaaden svære at erkende i en sandet (mager) Lervare. Men alligevel gives der i dette for danske Læsere maaske mest interessante Kapitel en Række nyttige Raad. Alene af den Grund maa man haabe, at Bogen finder Vej til mange af vore Haandbiblioteker.

Axel Steensberg.

Hjemstavnsforskernes Haandbog.

Haandbog i Hjemstavnsforskning og Hjemstavns-kultur ved *Regnar Knudsen*. Landsforeningen for Hjemstavnskul-tur. — Ejnar Munksgaard, 1939.

Man maa beundre det Mod, der har besjælet Lektor Regnar Knudsen, da han planlagde dette over 400 Sider store Værk. Flere kulturhistoriske Opgaver af beslægtet Karakter har vi set mislykkes i de senere Aar. Og Fejlen har stedse vist sig at være manglende Plan og Maalbevidsthed fra Redaktionen Side. Paa den anden Side har Fremkomsten af den nye norske Kultur-historie, som er omtalt andetsteds i dette Tidsskrift, vist, at et saa sammensat Arbejde godt kan støbes til en fast Helhed. Helt er Opgaven maaske ikke lykkedes for Regnar Knudsen. Men han har forstaaet paa et Par Undtagelser nær at knytte Første-rangs Kræfter til Værket. Og derved er Resultatet blevet en Bog, der vil have sin selvskevne Plads paa enhver Hjemstavnsfor-skers Reol.

I et saa vidtspændende Værk som dette koncentrerer Special-afhandlinger let saa stærkt, at de for den jævne Mand bliver ulæselige. Mon ikke dette er Tilfældet med Professor N. E. Nør-lunds Redegørelse for Kort og Kortbenyttelse? Her burde Redak-tionen have virket som Transformator. Man savner iøvrigt en Oplysning om, at de for Lokalhistorikeren saa værdifulde Viden-skabernes Selskabs Kort fra 1768 til 1825 stadig kan købes paa Geodætisk Institut. I den flg. Afhandling af Statsgeolog V. Nord-mann siges det straks i Begyndelsen, at det paa det Sidetal, der er indrømmet Forfatteren, er umuligt at give en nogenlunde fyl-dig Fremstilling af de geologiske Tildragelser, som har medvirket til Opbygningen af Danmark. Det er et Spørgsmaal, om Redak-tionen ikke havde staaet sig ved i Stedet at have bragt det geo-grafiske Afsnit af Lektor Johs. Reumert, som man i Forordet

beklager at have maattet udskyde paa Grund af Pladsmangel. I hvert Fald maa man give Dr. Nordmann Ret i, at den ham stillede Opgave var haabløs. Det skal i denne Forbindelse nævnes, at der i Aar er kommet en fortrinlig Hjemstavnsbog, *Bogen om Bov Sogn*, hvori Lærer R. P. Sorensen, Padborg, paa 54 Sider har skabt et Mønstereksempel paa, hvad der kan bringes ud af et Sogns Naturhistorie. I dette Tilfælde kan Vejledningen gives udfra konkrete Eksempler, som hver især lader sig beskrive udførligt og forklare populært. En Danmarks Geologi i sammentrængt Form vil derimod altid blive temmelig abstrakt, idet der er saa meget, som maa medtages for at give et afrundet Hele.

Therkel Mathiassen har i sin Behandling af Oldforskningen ikke forsøgt at give en Oldtidens Historie, men grebet Opgaven helt rigtig an ved at orientere Læseren i, hvad man kan finde i Danmarks Jord, hvordan man skal omgaaes de fundne Genstande, og endelig hvor man skal finde Litteratur til Selvstudium af Emnet. Lige saa velafvejte er Gunnar Knudsens Oversigt over Stednavneforskningen. Foruden en Indføring i Litteraturen vedrørende Emnet vejledes der i, hvilke Opgaver Hjemstavnsforskeren har særlige Forudsætninger for at løse, og hvilke han som ikke-Fagmand maa lade ligge. Henrik Ussing bruger maaske rigelig Plads til at skildre Folkemindestudiets Historie, men bringer endvidere en nyttig Orientering i Institutionen Dansk Folkemindesamlings Indretning og Virkefelt samt gode Raad for den praktiske Indsamling. En overordentlig klar og overskuelig Fremstilling af Dialektforskning og Dialektoptegnelse giver Sekretæren i Udvalg for Folkemaal, Poul Andersen. Hovedvægten er lagt paa at hjælpe Lokalhistorikeren til at skrive Lydskrift. Men ogsaa Litteraturoversigten er netop, hvad man kunde ønske sig af en Haandbog. Det landbohistoriske Afsnit af Henrik Larsen viser baade Forfatterens Styrke og Begrænsning. Mest savnes det store Overblik og Kendskabet til de ældste Tiders Landboforhold, hvilket ogsaa ytrer sig i Litteraturlisten. Helge Søgaards Skildring af Landbygningernes Historie er sikkert og klart opbygget og giver en god Vejledning i den eksisterende Litteratur. Men alligevel kunde man have ønsket en Specialists Behandling af dette Emne, idet man i nogen Grad savner en Fremhævelse af, hvilke Problemer der i Nutiden trænger til at løses, og hvorledes Hjemstavnsforskeren bedst kan yde en Indsats. Man burde have benyttet Lejligheden til at slaa til Lyd for en grundig Undersøgelse af karakteristiske gamle Bøndergaarde og Huse, naar de brydes ned, og en eventuel samlet Landsregistrering af de Gaarde, som det var ønskeligt, at Nationalmuseets Arkitekt fik Lejlighed

til at undersøge. En saadan Opgave lader sig kun løse i Forbindelse med hjemstavnsinteresserede Mennesker, der er i Stand til at skabe noget af en Folkestemning for Sagen paa lignende Maade, som det allerede forlængst er sket, hvor det drejer sig om de jordfaste Mindesmærker. Det er ikke en bekostelig Fredlysning og Bevaring af de omtalte kulturhistorisk og nationalt set saare værdifulde Mindesmærker, der i første Række trænger sig paa. I den Retning er vi allerede naaet et godt Stykke. Men det skulde gerne efterhaanden indgaa i Folkets Bevidsthed, at det er en Skam at nedrive en karakteristisk og lidet omforandret gammel Bondegaard uden først at have underrettet Nationalmuseet, saa dets Folk, hvis det skønnes at have Værdi, kan faa Lejlighed til en grundig Opmaaling og Undersøgelse af saavel Bygninger som Grund under Nedbrydningen. Thi som Museets Arkitekt, Arne Ludvigsen, træffende har sagt: Man lærer først en Bygning ordentlig at kende ved at faa Lov til at bryde den ned. — Naar Sogaard udtaler, at den treskibede sachsiske Bygning ikke paa nogen Maade har Forbindelse med de nordjyske Udskudshuse, saa vil sikkert vor fornemste Kender af Oldtidens Byggeskik Professor Gudmund Hatt protestere. Efter hans Undersøgelser maa de to Hustyper snarest betegnes som en Slags Fætre. Et Par Hustomtundersøgelser, som Folkemuseet i det sidste Aarstid har foretaget i Vendsyssel, tyder stærkt paa, at der er ubrudt Kontinuitet i det treskibede Hus' Eksistens fra Jernalderen til vore Dage. Samtidig viser Undersøgelsen ganske vist en broget Variation i Husbygningen paa den samme Tomt, saaledes at man manes til Forsigtighed med Hensyn til Opstilling af simple Udviklingsskemaer. Disse Undersøgelseres Resultat, der vil blive offentliggjort i den nærmeste Fremtid, opfordrer i høj Grad til at sætte de ovenfor nævnte Husundersøgelser i Gang og redde et værdifuldt Materiale, inden det er for sent.

Det følgende Afsnit af Vilh. Lorenzen om Bygningshistorien i Almindelighed er fortrinlig skrevet og klart disponeret. Derimod giver Victor Hermansen i sin Behandling af Byhistorien egentlig kun en Litteraturoversigt. Bogens svageste Afsnit er vistnok Professor J. T. Lundbyes Samfærdselshistorie. Man stilles her overfor en Hoben Paastande uden Bevisførelse, Samfærdselsgeografien — al Kulturs Rygrad — burde man have overladt til en Geograf, som formaaede paa videnskabeligt forsvarlig Maade at give en tiltrængt Vejledning. Interesserede kan til Sammenligning læse Sverre Steens Afh. om Veje og Rejseliv i Norsk kulturhistorie, I (Oslo 1938) og Johs. Reumerts Prisaafhandling i Geografisk Tidsskrift 1929: Den handelsgeografiske Betydning af

Københavns Beliggenhed, — en Afh. som mærkeligt nok ikke engang nævnes i Litteraturlisten.

Med Albert Fabritius' Slægtsforskning er vi atter inde paa smult Vand. Emnet er naturligvis tort i sig selv; men Behandlingen er mønstergyldig for en Haandbogsartikel. Dispositionen er saa klar, at man i og for sig uden at have læst Afh. er i Stand til straks at uddrage de Oplysninger, man staar og skal bruge. Med Stig Juuls korte Fremstilling af Lov og Ret i Tiden før Kristian V's Danske Lov forlader vi den egentlige Kulturhistorie og bevæger os ind paa Administrationens og Samfundslærens Omraade, hvor C. Fl. Steenstrup skriver om Kommunalhistorie og Chr. Bonde om Befolknings- og Erhvervsforhold (statistisk belyst). Derefter genoptages Traaden fra Ussings, Gunnar Knudsens og Poul Andersens Redegørelser for de store Kildesamlingers Opbevaring og Benyttelse, idet Landsarkivar Hans Knudsen vejleder i Arkivbenyttelse — maaske Bogens vigtigste Afsnit (hvor mange dog vist vil savne et normalt Alfabet med skrevne gothiske Bogstaver). Fhv. Museumsdirektør M. Mackeprang gør Rede for Nationalmuseets Historie og Opgaver, Benyttelse og Indretning. Kredslæge J. S. Møller fortsætter denne Linje med en Vejledning i Hjemstavnsmuseernes Benyttelse og dvæler navnlig ved den pædagogiske Side af Sagen.

Natur- og Kulturfredning af Professor A. Mentz, Byggeri og Naturfredning af Arkitekt Ole Wanscher og Byplanlægning af Professor Steen Eiler Rasmussen — alle disse Afhandlinger er saa nyttige, at man alene for den Slags Oversigters Skyld bør købe Bogen. Resten af Bogen er helliget Folkedigtning, Hjemstavnssteater, Hjemstavnskultur i Skolen og Hjemstavnsforskning i Grænselandet. Forfatterne er Regnar Knudsen, Just Thorning og Claus Eskildsen. Paa en smuk Maade munder Bogen her ud i det, som maa være Hjemstavnsbevægelsens vigtigste Argument: At det hjemlige og fra Barndommen virkelighedsnært oplevede er den bedste Vej til Forstaaelse af fjærnere liggende Emner, den bedste Vej til at omfatte dem med levende Interesse.

Det er en Selvfølge, at Bogen slutter med Person-, Sted- og Sagregister. Bortset fra de Fejl og Mangler, som et Arbejde af nærværende Værks Art vel altid vil være behæftet med, er der Grund til at ønske Redaktionen og dens mange Medarbejdere til Lykke. Selv den paa Forhaand lunkent indstillede Læser maa erkende, at Bogen har afhjulpet et Savn, selv om han maaske hidtil ikke var sig Savnet bevidst.

Axel Steensberg.